

Koninkrijksrelaties (IV) en BES-fonds (H)

Rapport bij het Jaarverslag 2021

2022

Algemene
Rekenkamer

Vooraf

Verantwoordingsonderzoek 2021

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in hun jaarverslagen afleggen over hun bestedingen, hun bedrijfsvoering en hun beleid. Dit noemen we het verantwoordingsonderzoek. Onze centrale vragen in dit jaarlijkse verantwoordingsonderzoek zijn:

- Is het geld in het afgelopen jaar ontvangen, besteed en verantwoord volgens de regels?
- Waren de zaken op het departement goed geregeld?
- Heeft het gevoerde beleid de gewenste resultaten opgeleverd?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Zoals onze wettelijke taak voorschrijft, geven wij daarbij ook oordelen over de financiële informatie, de kwaliteit van de bedrijfsvoering en de totstandkoming van de bedrijfsvoerings- en beleidsinformatie in de jaarverslagen van de ministers. Pas nadat de verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer bij de rijksrekening en rijksaldi-balans is ontvangen, kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de verantwoordelijke minister. Bijlage 2 bevat een uitgebreidere toelichting over ons verantwoordingsonderzoek.

In ons verantwoordingsonderzoek hebben wij vanwege coronacrisismaatregelen noodgedwongen meer werkzaamheden op afstand uitgevoerd. Deze manier van werken heeft het moeilijker voor ons gemaakt om bepaalde controles te doen, in het bijzonder onderzoeken ter plaatse. Bij het plannen van onze werkzaamheden hebben wij aandacht besteed aan de risico's hiervan. We hebben waar nodig aanvullende werkzaamheden gepland en uitgevoerd. Wij zijn dan ook van mening dat de verkregen informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze oordelen in het kader van ons verantwoordingsonderzoek.

Dit rapport heeft betrekking op het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H). Onze overige publicaties in het kader van het verantwoordingsonderzoek 2021 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2021. Hier vindt u ook ons rapport *Staat van de rijksverantwoording 2021*. Hierin nemen wij de verklaring van goedkeuring van de rijksrekening op. Ook bevat deze publicatie een overkoepelende uiteenzetting over het verantwoordingsonderzoek 2021.

Inhoud

1. Onze conclusies | 4

2. Feiten en cijfers | 6

2.1 Koninkrijksrelaties | 6

2.2 BES-fonds | 8

3. Financiële informatie | 9

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau | 10

3.2 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau | 12

4. Bedrijfsvoering | 13

4.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering | 13

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering | 14

4.3 Onvolkomenheden | 15

4.4 Belangrijke risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering | 16

4.5 Problemen bij andere ministeries bij uitgaven aan Caribisch Nederland | 21

4.6 Oordeel over totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie | 22

5. Beleidsresultaten | 23

5.1 Bestuurlijke interventie Sint-Eustatius | 23

5.2 Oordeel over totstandkoming beleidsinformatie | 30

6. Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer | 31

6.1 Reactie minister van BZK | 31

6.2 Nawoord Algemene Rekenkamer | 34

Bijlagen | 35

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden Koninkrijksrelaties 2021 | 35

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek | 37

Bijlage 3 Literatuur | 42

Bijlage 4 Eindnoten | 44

1. Onze conclusies

Het gebrek aan voortgang in de verbetering van het openbaar bestuur van Sint-Eustatius is zorgelijk. In 2018 heeft de Nederlandse rijksoverheid ingegrepen in het bestuur van dit eiland en is een verbeterprogramma tot 2024/25 gestart. Halverwege deze periode is het bestuur verbeterd, maar uit ons onderzoek blijkt ook dat de weg terug naar een volledig zelfstandig bestuur nog lang is. Het Nederlandse parlement heeft in 2021 weer vooraf zeggenschap gekregen over de leningen die Nederland aan Curaçao, Aruba en Sint-Maarten verstrekt. Voor leningen in het laatste kwartaal van het jaar is een raming opgesteld, waardoor het Nederlandse parlement van tevoren kon instemmen met de extra uitgave.

Parlement besluit weer vooraf over leningen aan Caribische landen

Om de nadelige gevolgen van de coronacrisis te bestrijden, heeft de minister van BZK in 2021 ruim € 400 miljoen uitgeleend aan de Caribische landen van het Koninkrijk (Curaçao, Aruba en Sint-Maarten). In het eerste deel van 2021 heeft de minister, met een beroep op het spoedeisend belang van de noodsituatie op deze eilanden, het geld uitgeleend voordat het Nederlandse parlement deze uitgaven had geautoriseerd. Dat is vanaf juli veranderd. De extra uitgaven voor de lening voor het vierde kwartaal van 2021 waren opgenomen in een begrotingswijziging die zoals gebruikelijk van tevoren door het Nederlandse parlement is geautoriseerd. We bevelen de minister van BZK aan om heldere verwachtingen te scheppen over terugbetalen, herfinancieren en/of kwijtschelden van de leningen.

Op Sint-Eustatius is nog veel te doen

In 2018 heeft de rijksoverheid vanwege wanbestuur ingegrepen in het eilandbestuur van Sint-Eustatius, een openbaar lichaam binnen Caribisch Nederland. In de afgelopen 3 jaar zijn bestuur en organisatie van het eiland verbeterd, maar de stand van zaken in 2021 is nog steeds zorgelijk. In 2020 is weer een eilandraad gekozen, maar deze heeft nog beperkte rechten. De regeringscommissarissen, aangesteld door de rijksoverheid, besturen immers het eiland. De terugkeer naar een volledig zelfstandig eilandbestuur staat gepland voor 2024/25, maar het is nog onzeker of dit doel met de huidige aanpak tijdig bereikt wordt. We adviseren de minister: bied perspectief op herstel van het dagelijks eilandbestuur, kijk vooruit naar de periode na 2025 en houd meer oog voor de kleinschaligheid van Sint-Eustatius.

Financieel oordeel bij het Jaarverslag 2021 van Koninkrijksrelaties

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

Onvolkomenheden bij Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H)¹

Bestaande onvolkomenheid	2018	2019	2020	2021	
1. Informatiebeveiliging SSO-CN	✗	✗	✗		
Nieuwe onvolkomenheid					
2. IT-beheer SSO-CN				✗	

✗ Onvolkomenheid

✗ Ernstige onvolkomenheid

✓ Opgelost: de maatregelen die zijn uitgevoerd om de onvolkomenheid op te lossen, werken

▶ Er is in het afgelopen jaar ontwikkeling aangetoond in het oplossen van de onvolkomenheid

|| Er is in het afgelopen jaar weinig/geen ontwikkeling aangetoond in het oplossen van de onvolkomenheid

Verder in het rapport

- Hoofdstuk 2 Feiten en cijfers
- Hoofdstuk 3 Financiële informatie
- Hoofdstuk 4 Bedrijfsvoering
- Hoofdstuk 5 Beleidsresultaten
- Hoofdstuk 6 Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

2.

Feiten en cijfers

Bonaire, Sint-Eustatius en Saba

De eilanden Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES) vormen samen het Caribische deel van het land Nederland. Het zijn 'openbare lichamen', vergelijkbaar met (maar niet gelijk aan) gemeenten in Europees Nederland. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) coördineert voor deze eilanden de rijksbrede activiteiten. Ook houdt de minister er financieel toezicht. De rijksdiensten die taken uitvoeren voor de BES-eilanden, zijn ondergebracht in de Rijksdienst Caribisch Nederland (RCN). De minister van BZK is verantwoordelijk voor het beheer van deze dienst (zie § 4.1 en § 4.3). Sint-Eustatius heeft als enige van de BES-eilanden een eigen lokale rekenkamer.

Aruba, Curaçao en Sint-Maarten

De eilanden Aruba, Curaçao en Sint-Maarten zijn landen die onderdeel zijn van het Koninkrijk der Nederlanden. Binnen het Koninkrijk zijn afspraken gemaakt over wanneer de landen samenwerken of elkaar helpen. Dit is vastgelegd in het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. Een van de verantwoordelijkheden van de minister van BZK is het stimuleren van de versterking van de rechtsstaat in de Caribische landen. Aruba, Curaçao en Sint-Maarten hebben elk een eigen rekenkamer.

2.1 Koninkrijksrelaties

De middelen van het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties komen ten goede aan de Caribische landen Aruba, Curaçao en Sint-Maarten. De uitgaven van het

begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties bedroegen in 2021 € 793 miljoen. Dit is 0,2% van de totale rijksuitgaven over 2021. Daarnaast zijn verplichtingen aangegaan voor € 793 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 52 miljoen.

Tabel 1 Koninkrijksrelaties (IV) in miljoenen € en aantallen fte's

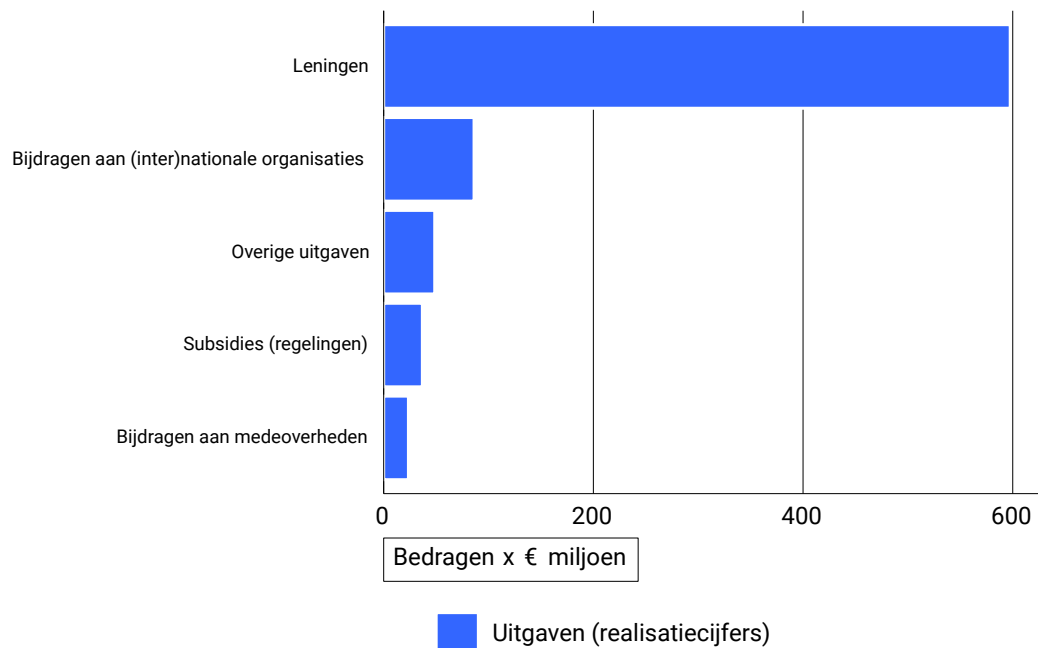
	2019	2020	2021
Verplichtingen	169	823	793
Uitgaven	196	852	793
Ontvangsten	56	63	52
Fte's ²	52	57	72

Uitgaven aan leningen

In 2021 is met ruim € 600 miljoen het grootste deel van de uitgaven van Koninkrijksrelaties gegaan naar leningen aan de Caribische landen, net als in 2020. Ruim € 400 miljoen hiervan betreft de leningen die Nederland in 2021 heeft verstrekt ter bestrijding van de economische gevolgen van de coronacrisis. In § 4.4 bespreken we de besluitvorming over deze leningen.

Figuur 1 Uitgaven Koninkrijksrelaties in 2021

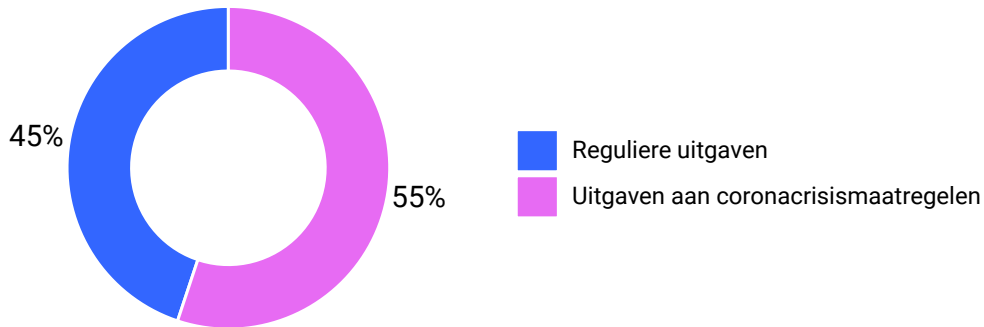
Van de begroting van Koninkrijksrelaties gaat het meeste geld naar leningen

De indeling naar de financiële instrumenten is gebaseerd op gegevens van het Ministerie van Financiën. De Algemene Rekenkamer heeft deze gegevens niet gecontroleerd.

Figuur 2 Aandeel aan coronacrisis gerelateerde uitgaven begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties (IV) in 2021

55% van de uitgaven (€ 0,4 miljard) werd besteed aan coronacrisismaatregelen

2.2 BES-fonds

De middelen uit het BES-fonds komen ten goede aan de openbare lichamen van Caribisch Nederland: Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES). Het BES-fonds is vergelijkbaar met het gemeentefonds in Nederland. Het is een beleidsarm fonds waaruit de BES-eilanden een vrij besteedbare uitkering ontvangen van de minister van BZK. Tabel 2 geeft een overzicht van de verplichtingen, de uitgaven en de ontvangsten van het BES-fonds.

Tabel 2 BES-fonds (H) in miljoenen €

	2019	2020	2021
Verplichtingen	43	51	52
Uitgaven	44	51	52
Ontvangsten	44	51	52

Verhouding vrij besteedbare en geormerkte budgetten

Bonaire, Sint-Eustatius en Saba ontvangen naast de uitkering uit het BES-fonds ook geormerkte budgetten, zoals bijzondere uitkeringen. Deze bijzondere uitkeringen zijn vergelijkbaar met specifieke uitkeringen die gemeenten in Europees Nederland ontvangen. Op verzoek van de Tweede Kamer deden wij onderzoek naar deze bijzondere uitkeringen. Dit onderzoek publiceerden wij in juni 2021 (Algemene Rekenkamer, 2021b).

3.

Financiële informatie

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties en het BES-fonds.

We geven oordelen over zowel de rechtmatigheid als de betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie. Een financiële transactie, zoals een uitgave, is rechtmatig als deze voldoet aan relevante Nederlandse en Europese regelgeving. Voldoet een uitgave niet aan deze regelgeving, dan is de uitgave onrechtmatig. De rechtmatigheid van een uitgave is onzeker als onduidelijk is of een uitgave voldoet aan deze regelgeving.

Financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag is betrouwbaar als deze overeenkomt met de werkelijk aangegane verplichtingen, gedane uitgaven en gerealiseerde ontvangsten. Ordelijk wil zeggen dat de informatie op een beheerste wijze tot stand is gekomen.

We geven onze oordelen in § 3.1 op totaalniveau van het *Jaarverslag 2021* en in § 3.2 op artikelniveau. We sluiten hiermee aan op het budgetrecht van het parlement. Hierna zijn onze oordelen weergegeven.

Financieel oordeel bij het Jaarverslag 2021 van Koninkrijksrelaties

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

Financieel oordeel bij het Jaarverslag 2021 van het BES-fonds

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het BES-fonds voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau

3.1.1 Koninkrijksrelaties

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau.

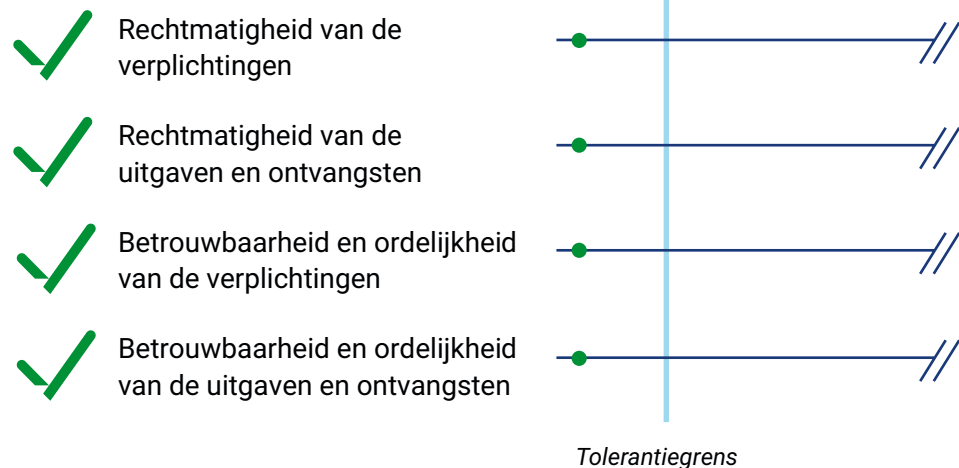
De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties:

- is op totaalniveau rechtmatig;
- is op totaalniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

Wij geven dit oordeel onder het voorbehoud dat de Staten-Generaal goedkeuring zullen verlenen aan de slotverschillen waarin alle geraamde uitgaven, verplichtingen en ontvangsten uit de begroting van Koninkrijksrelaties (IV) in overeenstemming zijn gebracht met de uiteindelijk gerealiseerde bedragen.

Onderstaand is grafisch aangegeven bij welke financiële stromen wel of geen sprake is van overschrijding van de tolerantiegrens (rood respectievelijk groen bolletje). Gedetailleerde informatie over de geconstateerde fouten en onzekerheden in de verplichtingen en in de uitgaven en ontvangsten staat in afzonderlijke overzichten in bijlage 1.

Op totaalniveau

Voorbehoud slotverschillen – nog door de Staten-Generaal te autoriseren budgetten

Het bedrag aan verplichtingen dat in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties (IV) is opgenomen omvat € 0,2 miljoen aan overschrijdingen op het begrotingsartikel 6.

Gaan de Staten-Generaal niet akkoord met de daarmee samenhangende slotverschillen, dan moeten wij onze oordelen over de financiële verantwoordingsinformatie mogelijk herzien.

3.1.2 BES-fonds

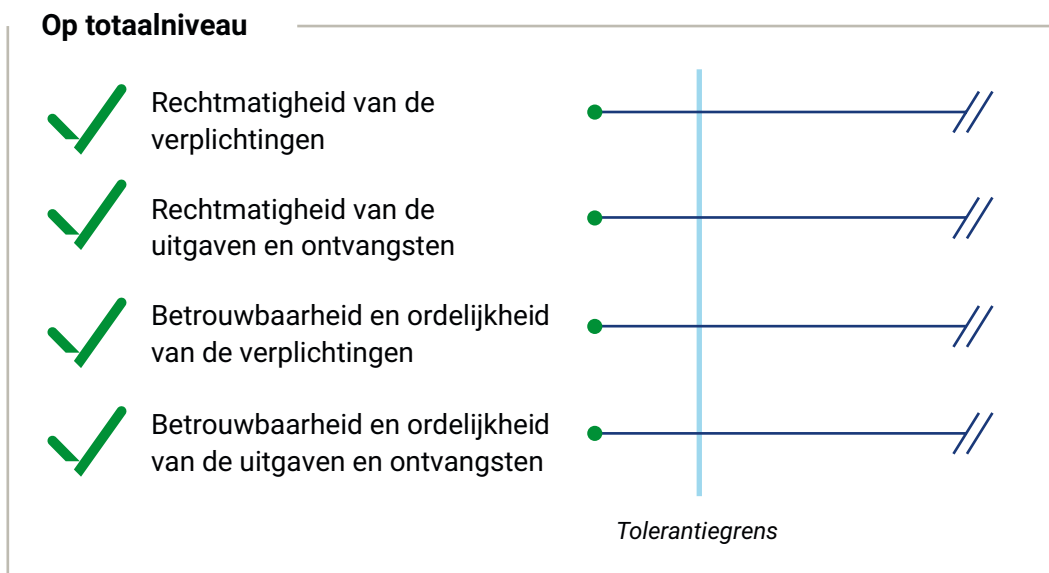
In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het BES-fonds (H):

- is op totaalniveau rechtmatig;
- is op totaalniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

Wij geven dit oordeel onder het voorbehoud dat de Staten-Generaal goedkeuring zullen verlenen aan de slotverschillen waarin alle geraamde uitgaven, verplichtingen en ontvangsten uit de begroting van het BES-fonds (H) in overeenstemming zijn gebracht met de uiteindelijk gerealiseerde bedragen.

Onderstaand is grafisch aangegeven bij welke financiële stromen wel of geen sprake is van overschrijding van de tolerantiegrens (rood respectievelijk groen bolletje). Gedetailleerde informatie over de geconstateerde fouten en onzekerheden in de verplichtingen en in de uitgaven en ontvangsten staat in afzonderlijke overzichten in bijlage 1.

3.2 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau

3.2.1 Koninkrijksrelaties

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties:

- is op artikelniveau rechtmatig;
- is op artikelniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

3.2.2 BES-fonds

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van het BES-fonds:

- is op artikelniveau rechtmatig;
- is op artikelniveau betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

4.

Bedrijfsvoering

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de bedrijfsvoering. We beschrijven kort in hoeverre de situatie is veranderd vergeleken met 2020 en we staan stil bij enkele belangrijke ontwikkelingen in de bedrijfsvoering in § 4.1. Aansluitend geven we een oordeel over de door ons onderzochte onderdelen van de bedrijfsvoering in § 4.2. Vervolgens beschrijven we de onvolkomenheid in detail in § 4.3 en bespreken we belangrijke risico's en aandachtspunten in § 4.4.

4.1 Ontwikkelingen in de bedrijfsvoering

Nederland heeft in 2021, net als in 2020, leningen verstrekt aan de Caribische landen. In 2020 was een deel hiervan onrechtmatig omdat het parlement pas achteraf werd geïnformeerd over deze uitgave (zie ons verantwoordingsonderzoek over 2020, Algemene Rekenkamer, 2021a). In 2021 is dat niet het geval (zie § 4.2). Ook de werkwijze bij het verstrekken van de leningen is in de loop van 2021 veranderd. In 2020 en begin 2021 autoriseerde het parlement de uitgave pas nadat de minister de lening had verstrekt. Voor het laatste kwartaal van 2021 had de minister wel vooraf een begrotingsvoorstel ingediend (zie § 4.4).

De Rijksdienst voor Caribisch Nederland (RCN) vervult alle rijkstaken voor de BES-eilanden. De Shared Service Organisatie Caribisch Nederland (SSO-CN) biedt RCN ondersteuning met onder andere IT-voorzieningen. In haar jaarverslag (BZK, 2022b) benoemt de minister zowel de door ons opgelegde onvolkomenheid op de informatiebeveiliging van SSO-CN (zie § 4.3) als de bevindingen van de Auditdienst Rijk (ADR) (Auditdienst Rijk, 2022). De minister had een plan van aanpak gemaakt om de situatie

te verbeteren, maar tot dusver zijn de vorderingen zeer beperkt. Ook had de ADR in zijn interim-rapportage zorgen geuit over de informatiebeveiliging en diverse beheersprocessen.

In onze verantwoordingsonderzoeken 2018 en 2019 (Algemene Rekenkamer, 2019, 2020) hebben we onderzoek gedaan naar RCN. We concludeerden toen dat er geen gezamenlijke aanpak van IT-voorzieningen en personeelsbeleid was bij RCN. Onze aanbeveling aan de minister was de verkokerde aansturing van de uitvoerende units te doorbreken en afspraken te maken met betrokken ministeries, om de zwakke punten in de bedrijfsvoering te versterken en te zorgen voor een betere dienstverlening.

Ook de staat van de informatiebeveiliging bij SSO-CN in 2021 en eerder laat zien dat de minister aandacht moet hebben voor het grotere geheel van het IT-beheer en andere taken die SSO-CN en RCN uitvoeren voor Caribisch Nederland.

4.2 Oordeel over de bedrijfsvoering

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoering van Koninkrijksrelaties.

De onderdelen van de bedrijfsvoering van Koninkrijksrelaties die wij hebben onderzocht, voldeden in 2021 aan de gestelde eisen, met uitzondering van 1 onvolkomenheid.

Onvolkomenheden bij Koninkrijksrelaties en het BES-fonds

Bestaande onvolkomenheid	2018	2019	2020	2021	
1. Informatiebeveiliging SSO-CN	✗	✗	✗		
Nieuwe onvolkomenheid					
2. IT-beheer SSO-CN				✗	

- ✗ Onvolkomenheid
- ✘ Ernstige onvolkomenheid
- ✓ Opgelost: de maatregelen die zijn uitgevoerd om de onvolkomenheid op te lossen, werken
- ▶ Er is in het afgelopen jaar ontwikkeling aangetoond in het oplossen van de onvolkomenheid
- || Er is in het afgelopen jaar weinig/geen ontwikkeling aangetoond in het oplossen van de onvolkomenheid

4.3 Onvolkomenheden

4.3.1 Onvolkomenheid informatiebeveiliging SSO-CN onderdeel van bredere problematiek IT-beheer

De minister van BZK heeft nauwelijks voortgang geboekt bij het verbeteren van de informatiebeveiliging bij SSO-CN. We handhaven daarom de onvolkomenheid en plaatsen deze bovendien nadrukkelijk in het bredere perspectief van IT-beheer.

Met informatiebeveiliging beschermen overheidsorganisaties hun bedrijfsvoering tegen digitale dreigingen als ransomware en cyberspionage. De aanval op het Belgische Ministerie van Binnenlandse Zaken, waarbij hackers van 2019 tot en met 2021 toegang hadden tot alle informatie, laat zien dat deze dreiging reëel is.³ Ministeries in Nederland moeten voor hun informatiebeveiliging voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO).

Sinds het verantwoordingsonderzoek 2014 (Algemene Rekenkamer, 2015) beoordeelde wij de informatiebeveiliging van RCN, meer specifiek die van SSO-CN als een onvolkomenheid. Evenals de Auditdienst Rijk (2022) constateren we dat de problematiek breder is. Naast informatiebeveiliging zien we problemen op IT-beheeraspecten. Zo zijn het proces waarmee wijzigingen in de ICT worden ontworpen, getest en gecontroleerd en het proces waarmee de toegang voor gebruikers tot ICT-systemen wordt, geregeld niet op orde.

Belangrijkste doelen informatiebeveiliging uit verbeterplan niet bereikt

SSO-CN had in 2021 een plan voor verbetering van de informatiebeveiliging. Op basis van dit plan heeft de organisatie kleine verbeteringen doorgevoerd in het beleid en de organisatie van de informatiebeveiliging. SSO-CN heeft ook medewerkers bewuster gemaakt van de risico's en heeft verantwoordelijkheden uitgewerkt. De belangrijkste doelen uit het verbeterplan zijn echter niet gerealiseerd. SSO-CN heeft nog geen proces om risico's in de informatiebeveiliging te beheersen en geen proces om met incidenten om te gaan.

Problematiek breder: ook tekortkomingen in IT-beheer

De Auditdienst Rijk (2022: 15) rapporteert problemen in de beveiliging van IT-componenten, het proces van wijzigingsbeheer, het wachtwoordbeheer en het proces van gebruikersbeheer. Ondanks de gebrekkige informatiebeveiliging en de problemen in het IT-beheer ging SSO-CN in 2021 nieuwe ICT-systemen beheren. Volgens de Auditdienst Rijk heeft SSO-CN niet de kennis en capaciteit om deze nieuwe ICT passend in te richten, te beveiligen en te beheren.

Vanwege het gebrek aan voortgang en de bevindingen van de ADR hebben het Ministerie van BZK en SSO-CN eind 2021 gezorgd voor extra capaciteit en aanvullende afspraken gemaakt. Wij vragen ons af of deze maatregelen afdoende de achterliggende organisatieproblematiek adresseren.

Aanbevelingen

We bevelen de minister aan de oorzaken van de langlopende problematiek bij SSO-CN te onderzoeken, met aandacht voor benodigde kennis, capaciteit en organisatie.

Verder herhalen we de 5 aanbevelingen uit de voorgaande verantwoordingsonderzoeken Informatiebeveiliging. We constateren dat SSO-CN de vierde en de vijfde aanbeveling in 2021 deels heeft opgevolgd.

1. Schenk meer aandacht aan de uitvoering en documentatie van (verbijzonderde) interne controlemaatregelen en onderneem daartoe actie.
2. Maak goede afspraken met afnemers van SSO-CN over taken en verantwoordelijkheden bij het behalen van de informatiebeveiligingsdoelstellingen.
3. Zorg naast de inrichting van het risicomangement voor informatiebeveiliging ook voor de monitoring op deze risico's, zodat deze voldoende worden beheerst en op verantwoorde wijze kunnen worden geaccepteerd.
4. Leg afspraken over taken en verantwoordelijkheden voor het behalen van informatiebeveiligingsdoelstellingen helder vast.
5. Met betrekking tot het vanaf 2021 geldende beleidskader van het Ministerie van BZK bevelen wij de minister aan om bij bovenstaande aanbevelingen waar mogelijk een rechtstreekse implementatie van deze richtlijnen bij SSO-CN te overwegen. Leg daarbij expliciet vast waar, gezien de context, een verbijzondering van dit beleid of richtlijnen noodzakelijk is voor de SSO-CN.

4.4 Belangrijke risico's en aandachtspunten in de bedrijfsvoering

4.4.1 Leningen aan de landen: weer op orde

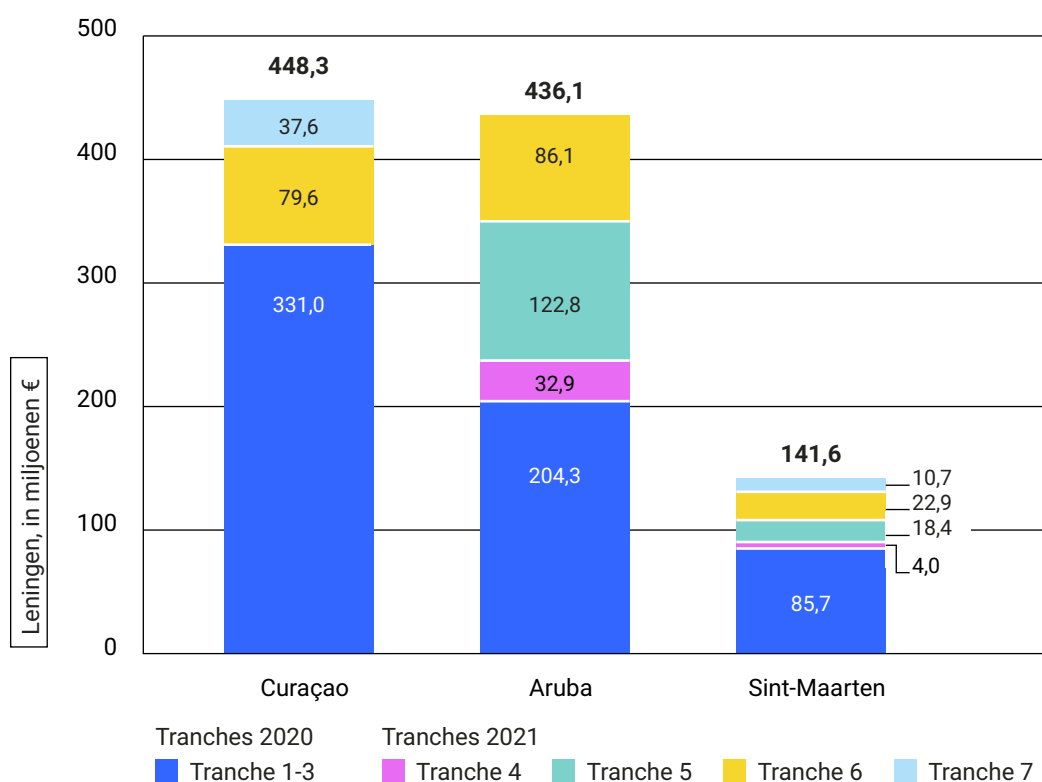
In 2021 heeft de minister van BZK geld uitgeleend aan de Caribische landen Curaçao, Aruba en Sint-Maarten. In juli 2021 diende de minister een begrotingsvoorstel in met een raming voor leningen voor het vierde kwartaal, zodat het Nederlandse parlement volgens de gebruikelijke werkwijze de extra uitgave vooraf kon autoriseren. Eerdere extra uitgaven aan de leningen in 2021 en 2020 werden achteraf geautoriseerd door de Tweede en Eerste Kamer.

De coronapandemie heeft in de Caribische landen geleid tot grote economische problemen. Door de internationale reisbeperkingen viel het toerisme als belangrijkste inkomstenbron op de eilanden weg. In 2020 en 2021 hebben de verminderde inkomsten geleid tot tekorten op de begrotingen van Curaçao, Aruba en Sint-Maarten. Daarom hebben deze landen geld geleend van Nederland om de liquiditeitstekorten van de landen aan te vullen voor noodzakelijke uitgaven. Dit geld is uitgekeerd in 7 tranches. Tranches 1-3 vormden in 2020 samen een bedrag van ruim € 600 miljoen en tranches 4-7 in 2021 ruim € 400 miljoen. Niet elk land heeft elk kwartaal geld ontvangen. Om de hoogte van de leningen te bepalen, brengt het College (Aruba) financieel toezicht (C(A)ft) elk kwartaal aan de staatssecretaris van Koninkrijksrelaties advies uit over hoe de 3 landen er financieel voor staan. In de Rijksministerraad wordt vervolgens besloten om de bedragen uit te keren.

Figuur 3 Totaalbedragen liquiditeitsleningen 2020-2021

Nederland heeft € 1 miljard geleend aan Curaçao, Aruba en Sint-Maarten

Parlement moet extra uitgaven autoriseren

Net als in de Begroting 2020 hield de minister van BZK in de Begroting 2021 voor Koninkrijksrelaties er van tevoren geen rekening mee dat er gedurende dat jaar coronaleningen aan de landen zouden worden verstrekt (BZK, 2020). De uitgaven aan de leningen zijn dan ook extra uitgaven die het parlement gedurende het jaar

heeft moeten autoriseren. Daarvoor is in de eerste helft van 2021 (tranches 4, 5 en 6) net als in 2020 een beroep gedaan op artikel 2.27 van de Comptabiliteitswet 2016. Dit artikel schrijft voor dat dat nieuwe uitgaven niet gedaan mogen worden voordat een nieuwe begrotingswet is aangenomen, “tenzij uitstel van de uitvoering naar het oordeel van Onze Minister die het aangaat niet in het belang is van het Rijk en hij de Staten-Generaal daarover heeft geïnformeerd.” Extra uitgaven mogen dus alleen zonder autorisatie door het parlement worden gedaan als er sprake is van een spoedeisend belang en als beide kamers van het parlement daarover vooraf zijn geïnformeerd. Het doel hiervan is de tijd te besparen die normaal gesproken nodig is om een extra uitgave door het parlement te laten goedkeuren.

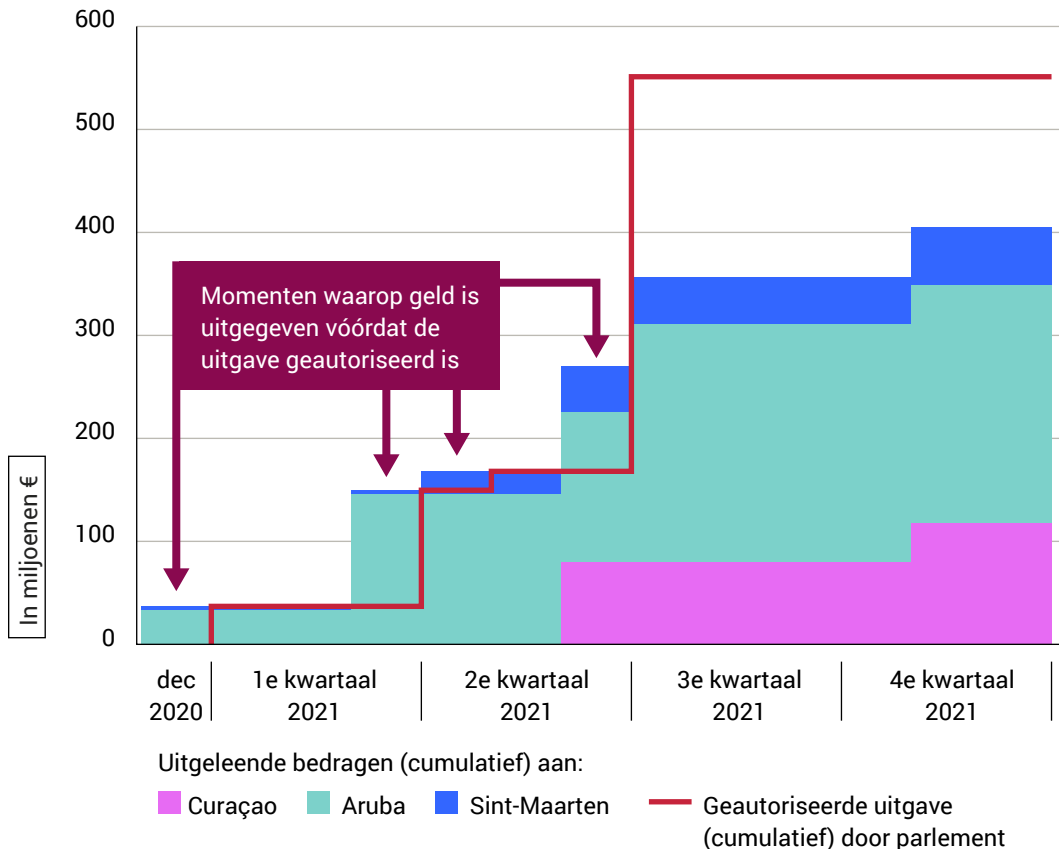
Door de onvoorspelbare economische gevolgen van de coronacrisis in combinatie met onzekerheden in de begrotingen van de landen, bleek het voor het C(A)ft en het Ministerie van BZK niet mogelijk om ver van tevoren nauwkeurig te voorspellen hoe groot de benodigde leningen zouden moeten zijn. Het C(A)ft bracht zijn definitieve advies telkens pas uit vlak voor het officiële beslismoment in de Rijksministerraad. In deze tijdsdruk heeft de minister van BZK ervoor gekozen om de uitzonderingsprocedure die wordt omschreven in artikel 2.27 van de Comptabiliteitswet toe te passen. Verder uitstel van het toekennen van de leningen zou leiden tot tekorten in de 3 landen voor noodzakelijke uitgaven. Desondanks is het ongewenst dat bij de eerste tranches in 2021 het parlement pas achteraf de uitgaven heeft kunnen autoriseren. Het is dan voor de Eerste en Tweede Kamer te laat om bij te kunnen sturen.

Figuur 4 Uitgaven aan liquiditeitsleningen in 2021

In 2021 is de minister van BZK gestopt met geld uitgeven voordat het parlement dit heeft kunnen autoriseren

In de **eerste helft van 2021** geeft de minister van BZK geld uit aan de landen voordat het parlement deze uitgave heeft kunnen autoriseren

Voor het vierde kwartaal van 2021 begroot de minister van BZK de voorziene uitgaven in een raming, waardoor het parlement de uitgave kan autoriseren voordat de leningen worden verstrekt.

In mei 2021 publiceerden we ons verantwoordingsonderzoek over 2020 (Algemene Rekenkamer, 2021a). Daarin drongen we er bij de minister van BZK op aan terughoudend te zijn in het toepassen van artikel 2.27 van de Comptabiliteitswet, omdat in 2020 alle leningen op deze manier tot stand zijn gekomen. Voor het vierde kwartaal van 2021 heeft de minister van BZK haar werkwijze daarop aangepast. In de Nota van Wijziging op de begroting van juni 2021 heeft de minister een raming in de begroting opgenomen voor de zevende tranche liquiditeitssteun aan de landen. Daarmee heeft de minister vooraf aan het parlement duidelijkheid gegeven over het maximumbedrag van de leningen voor de rest van 2021.

Desalniettemin speelden er nog steeds grote onzekerheden rondom de liquiditeitsbehoefte van de 3 landen. De consequentie daarvan is dat de werkelijk benodigde steun op het moment van uitkeren veel lager bleek dan het eerder geraamde bedrag. Dat is echter niet problematisch: begrote budgetten hoeven niet helemaal opgebruikt te worden, de enige vereiste is dat uitgaven het geraamde bedrag niet overstijgen.

Tabel 3 Geraamd bedrag en werkelijk uitgekeerd bedrag tranche 7

	Geraamd in juni 2021	Uitgekeerd in oktober 2021
Curaçao	€ 82.300.000	€ 37.635.000
Aruba	€ 88.700.000	-
Sint-Maarten	€ 23.500.000	€ 10.653.000
Totaal	€ 194.500.000	€ 48.288.000

Afspraken over herfinancieren en terugbetalen

In 2020 en 2021 is er elk kwartaal geld uitgeleend aan de Caribische landen in het Koninkrijk. In totaal staat er een bedrag uit van ruim € 1 miljard (zie figuur 3). Deze leningen zijn *bulletleningen* met een vastgestelde looptijd. Dat wil zeggen dat ze in principe na afloop in één keer op een afgesproken datum afgelost moeten worden. Die datum is vastgesteld op 10 april 2022, zodat het Ministerie van BZK vanaf dat moment met één pakket aan leningen werkt, in plaats van met 7 losse tranches waarbij er voor elke tranche apart nieuwe afspraken gemaakt zouden moeten worden. In maart 2022 hebben Nederland en de Caribische landen een akkoord bereikt om de leningen met 1,5 jaar te verlengen tot 10 oktober 2023. Hoe het traject er daarna uit gaat zien, is nog onduidelijk. Te verwachten is dat ook volgend jaar afspraken noodzakelijk zijn, omdat de landen economisch nog niet voldoende hersteld zijn om de bedragen in één keer te kunnen terugbetalen.

Conclusie

We beoordelen het positief dat de minister door middel van een raming een inschatting heeft gemaakt van de extra uitgaven aan de leningen in het vierde kwartaal van 2021 en deze als begrotingswet heeft ingediend bij het parlement. Op die manier werden de Tweede en Eerste Kamer niet meer voor een voldongen feit geplaatst en houden zij de mogelijkheid om de begroting aan te passen.

Dat de raming achteraf te hoog bleek en er minder geld is uitgegeven dan in de begroting is opgenomen, vinden we niet problematisch. Wanneer de minister duidelijk aan het parlement communiceert dat het gaat om een ruime inschatting van de uitgaven, ligt het zelfs in de lijn der verwachting dat de uiteindelijke uitgaven

afwijken van de geraamde bedragen. Afsproken is de leningen aan de landen met 1,5 jaar te verlengen. Het blijft van belang dat de minister van BZK hierover helder communiceert naar zowel de landen als het Nederlandse parlement, én dat de minister van BZK de verwachtingen goed afstemt.

Aanbeveling

We bevelen de minister van BZK aan om bij de Caribische landen van het Koninkrijk en het Nederlandse parlement heldere verwachtingen te scheppen over terugbetalen, herfinancieren en/of kwijtschelden van de leningen na oktober 2023.

4.5 Problemen bij andere ministeries bij uitgaven aan Caribisch Nederland

Het grootste deel van de uitgaven aan Caribisch Nederland is afkomstig van andere begrotingshoofdstukken dan Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H). Om zicht te bieden op alle problemen die we zien bij de uitgaven aan Caribisch Nederland, gaan wij hier wel kort op in.

Onvolkomenheid financieel beheer bij verstrekking van sociale uitkeringen

In 2021 heeft de RCN-unit SZW weinig voortgang geboekt met het verbeteren van het financieel beheer van de uitkeringen en daarom handhaven wij de onvolkomenheid.

Vanaf het verantwoordingsonderzoek 2016 kennen we aan de RCN-unit SZW een onvolkomenheid in het financieel beheer toe. Over 2020 stelden we vast dat de RCN-unit SZW verder werkte aan verbijzonderde interne controle en een meerjarig verbetertraject voor de ICT. Over 2021 constateren wij dat de kwaliteit van de interne controle nog onvoldoende is om de rechtmatigheid van uitkeringen te waarborgen. Het structureel op orde brengen van het financieel beheer van de RCN-unit SZW, met daarbij inbegrepen het IT-verbetertraject, vergt ook na 2022 nog inzet. De RCN-unit SZW is voor IT afhankelijk van SSO-CN en ervaart de dienstverlening als moeizaam. (Zie ook ons rapport bij het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV).)

Financieel beheer Kabinet van de Gouverneur van Sint-Maarten verbeterd

In 2021 heeft het Kabinet van de Gouverneur van Sint-Maarten het financieel beheer in voldoende mate op orde gebracht en is de onvolkomenheid opgelost.

In het verantwoordingsonderzoek 2019 kenden we bij het Kabinet van de Gouverneur van Sint-Maarten een onvolkomenheid in het financieel beheer toe. Over 2020 stelden

we vast dat het Kabinet gestart was met verbeteringen. Over 2021 constateren wij dat het Kabinet hiermee is doorgedaan en dat de genomen verbetermaatregelen werken. (Zie ook ons rapport bij het *Jaarverslag 2021* van de overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB).)

4.6 Oordeel over totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

Voor informatie over de bedrijfsvoering voor het begrotingshoofdstuk Koninkrijksrelaties en het BES-fonds, verwijst de minister van BZK naar de bedrijfsvoeringsparagraaf die zij heeft opgenomen in het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van BZK (VII) (BZK, 2022b). Ons oordeel over de totstandkoming van de daar opgenomen bedrijfsvoeringsinformatie geven wij in ons rapport bij het *Jaarverslag 2021* van het Ministerie van BZK (VII).

5.

Beleidsresultaten

In dit hoofdstuk bespreken we de uitkomsten van ons onderzoek naar de interventie in het bestuur van het openbaar lichaam Sint-Eustatius in § 5.1. We ronden dit hoofdstuk af met een oordeel over de totstandkoming van de beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) in § 5.2.

5.1 Bestuurlijke interventie Sint-Eustatius

5.1.1 Sint-Eustatius: nog veel te doen in verbetering bestuur

Sinds 2018 mengt de Nederlandse rijksoverheid zich in het eilandbestuur van Sint-Eustatius. Het plan is dat dit openbaar bestuur weer volledig zelfstandig functioneert in 2024/25. Dit doel is echter nog ver weg. Hoewel het bestuur is verbeterd, is de stand van zaken in 2021 zorgelijk. De regeringscommissarissen die de staatssecretaris heeft aangesteld, besturen nog steeds het eiland. Ook is het onduidelijk of er met de huidige aanpak tijdig een duurzaam functionerend eilandbestuur komt.

Kabinet verving lokaal eilandbestuur door regeringscommissarissen in 2018

Toen het kabinet in 2018 besloot tot bestuurlijke interventie op Sint-Eustatius, bestond het eilandbestuur uit een bestuurscollege met een gezaghebber en 2 gedeputeerden, en een eilandraad. De staatssecretaris van BZK verving deze functionarissen door een regeringscommissaris en een plaatsvervangend regeringscommissaris. Zij namen alle bestuurlijke taken en verantwoordelijkheden over en kregen ook tot taak de kwaliteit van het eilandbestuur te bevorderen. De wettelijke grondslag voor deze interventie is de Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint-Eustatius (Stb. 2018, 126).

Aanvankelijk was de verwachting dat deze interventie 2 jaar zou duren. De eerste regeringscommissaris constateerde dat er meer werk te doen was dan van tevoren werd ingeschat en dat de interventie langer zou duren.

Aanleiding voor deze bestuurlijke interventie was de grove taakverwaarlozing door het eilandbestuur. Een 'commissie van wijzen' had dit eerder geconstateerd (BZK, 2018). De taakverwaarlozing werd onder meer duidelijk in: het niet uitvoeren van adviezen van het College financieel toezicht BES (Cft), het niet goed functioneren van het bestuurscollege en de eilandraad en het niet willen opvolgen van wet- en regelgeving.

De bestuurlijke interventie was de volgende stap in de maatregelen die het kabinet al eerder had genomen voor het bestuur van Sint-Eustatius (zie figuur 5). De lokale overheid voldeed bijvoorbeeld niet aan de toepasselijke wet- en regelgeving voor goed bestuur en financieel beheer. Daarmee schoot het eilandbestuur ook tekort in onder andere de dienstverlening aan de inwoners van het eiland.

Figuur 5 *Tijlijn interventies Sint-Eustatius 2010-2018*

Na eerdere maatregelen besluit het kabinet tot een bestuurlijke interventie in 2018

Sinds 2010 maakt Sint-Eustatius deel uit van het Koninkrijk der Nederlanden. Sint-Eustatius heeft de status van 'openbaar lichaam'. Op basis van de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (WolBES) en de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (FinBES) heeft Sint-Eustatius een positie die te vergelijken is met een gemeente in Europees Nederland, met dezelfde taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Met ongeveer 3600 inwoners en een oppervlakte van 21 km² is Sint-Eustatius is een klein eiland. Ook het ambtelijk apparaat heeft een bescheiden omvang.⁴

Herstel van democratisch bestuur

Vanaf februari 2018 vormen de regeringscommissaris en de plaatsvervangend regeringscommissaris samen het eilandbestuur. Zij geven samen leiding aan de uitvoering van de maatregelen in het kader van de bestuurlijke interventie. Om te voldoen aan de criteria voor herstel van het democratisch bestuur, werken de regeringscommissaris en zijn plaatsvervanger aan verschillende taken. Bijvoorbeeld de versterking van de bestuurlijke structuur en de verbetering van de ambtelijke organisatie en het financieel beheer.

In de periode 2018-2021 heeft het Ministerie van BZK € 8,3 miljoen uitgegeven aan de bestuurlijke interventie. Deze middelen zijn onder andere ingezet voor salarissen voor de regeringscommissaris en zijn plaatsvervanger en voor extra ambtelijke capaciteit om achterstanden weg te werken. Dit bedrag is aanvullend op de jaarlijkse vrije uitkering uit het BES-fonds (in 2021 € 12,9 miljoen) en bijzondere uitkeringen (€ 5,9 miljoen van het Ministerie van BZK, plus die van andere ministeries).⁵

In 2018 was een bestuurlijke interventie beoogd van 2 jaar. Echter, in juli 2020, bijna 2,5 jaar later, heeft het kabinet de ingreep verlengd en gecombineerd met een gedeeltelijk herstel van het democratisch eilandbestuur. De staatssecretaris vond de verlenging nodig vanwege de situatie op Sint-Eustatius en het tempo waarin het bestuur duurzaam verbetert. De wettelijke grondslag voor deze gedeeltelijke terugkeer naar zelfstandig bestuur is de Wet herstel voorzieningen Sint-Eustatius (Stb. 2020, 254). In oktober 2020 is de eilandraad (5 leden) gekozen.⁶ Toen heeft de raad zijn taak als volksvertegenwoordiging weer opgepakt. Maar de regeringscommissaris en zijn plaatsvervanger zijn nog steeds verantwoordelijk voor bestuur en financiën en voor andere taken van de eilandraad, het bestuurscollege en de gezaghebber. We constateren dat het oorspronkelijke plan voor een korte bestuurlijke interventie fors is bijgesteld.

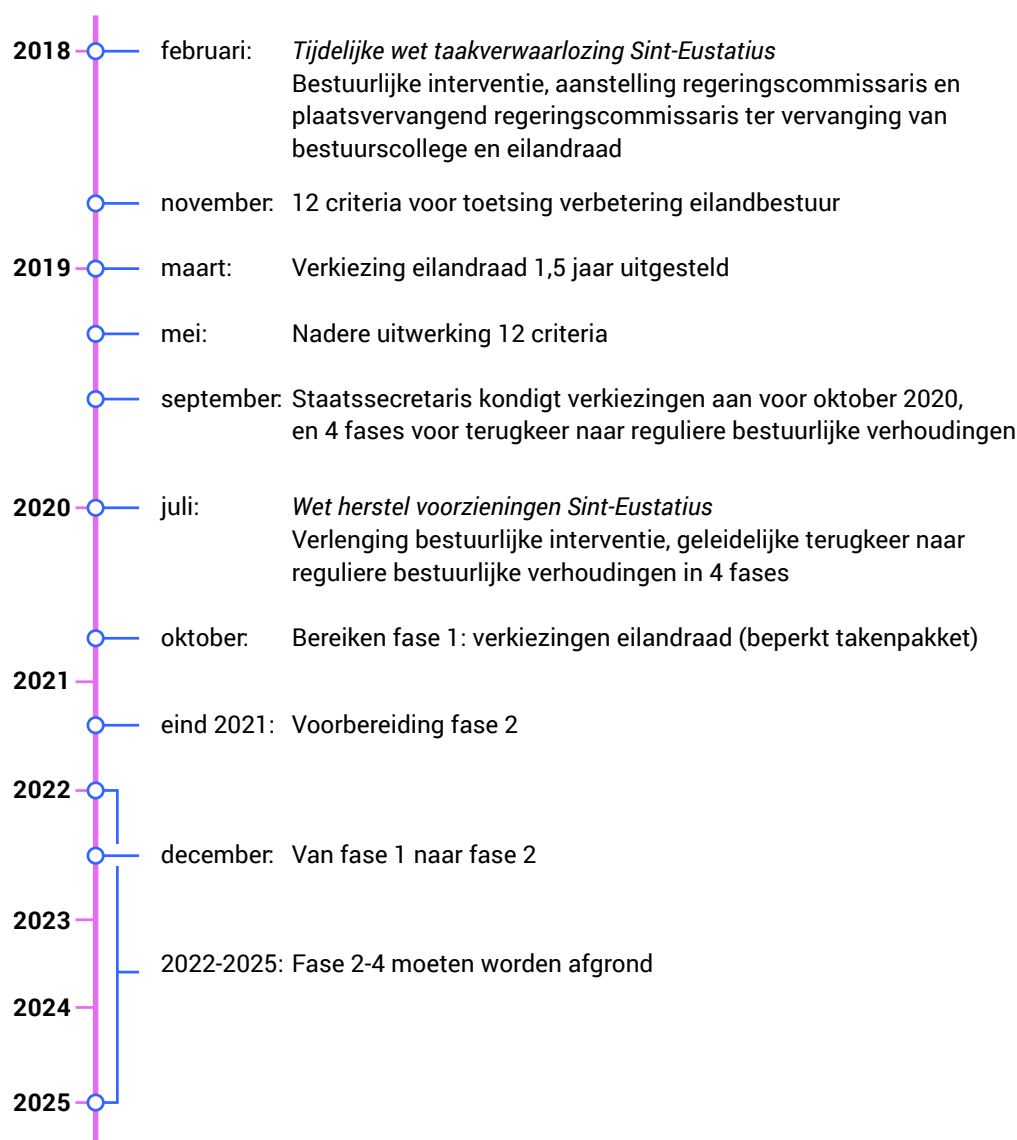
Terugkeer naar lokale democratie in 4 fasen en 12 stappen

Voor de terugkeer naar lokale democratie en een eigen dagelijks bestuur op Sint-Eustatius heeft de staatssecretaris een plan in 4 fasen uitgewerkt. Voor elke fase gelden voorwaarden waar het eilandbestuur aan moet voldoen voordat het de stap kan zetten naar de volgende fase.

Het tijdpad voor de terugkeer loopt tot 2024 met een optie tot verlenging naar 2025. De bestuurlijke interventie op Sint-Eustatius kan dus wel 7 jaar duren (zie figuur 6). Dat is een lange tijd als je bedenkt hoeveel impact de interventie heeft op het lokale bestuur en inwoners van Sint-Eustatius.

Figuur 6 *Tijlijn bestuurlijke ingreep Sint-Eustatius 2018-2025*

De bestuurlijke interventie op Sint-Eustatius heeft 4 fasen en kan 7 jaar duren

Om de resultaten in de verbetering van het bestuur te kunnen beoordelen, heeft de staatssecretaris van BZK 12 criteria geformuleerd. Elk criterium bestaat uit een niveau 'op orde' en een hoger niveau 'duurzaam in staat om zelf taken te vervullen'. In verhouding tot de bescheiden omvang van Sint-Eustatius en de organisatie van het bestuur, zijn de criteria veelomvattend en gedetailleerd. Een criterium over het ambtelijk apparaat vereist bijvoorbeeld een personeels-en-organisatieplan en een organisatiebesluit waarin werkoverleggen zijn vastgelegd.

De terugkeer naar democratie bestaat uit 4 fasen die samen inclusief deelfasen en tussentijdse resultaten 12 stappen zijn. Per stap zijn voorwaarden gedefinieerd waaraan voldaan moet worden om naar de volgende fase te gaan. Fase 1 is in werking getreden met de verkiezing van de eilandraad in oktober 2020. Inmiddels is bijvoorbeeld al voldaan aan de voorwaarden 'reorganisatie van het ambtelijk apparaat' en 'instelling van een lokale rekenkamer'.

Beperkte resultaten behaald tot en met 2021

In 2021, halverwege de looptijd van de bestuurlijke interventie, hebben de regeringscommissaris en haar plaatsvervanger gewerkt aan het bereiken van fase 2. Hierbij gaat het om het vaststellen en inwerking laten treden van verordeningen, het op orde brengen van administraties voor verlening van vergunningen en ontheffingen en het werken aan de kadasterfunctie. Ook hebben zij in 2021 een route-tijdtabel gemaakt. De werkzaamheden die behoren tot fases 2.1 en 2.2 zijn deels ingepland voor 2022 en 2023. Voor fase 3 en 4 geldt dat deze vooralsnog niet van streefdata zijn voorzien. De eilandraad heeft deze route-tijdtabel afgewezen en opgeroepen om het proces van terugkeer naar volledige democratie te versnellen. De eilandraad wil eerder naar de volgende fase waarin eilandgedeputeerden aangesteld worden, waarin zeggenschap over de organisatie is en het budgetrecht terugkeert. De samenwerking tussen de regeringscommissarissen en de eilandraad is zo slecht dat er in februari 2022 2 oud-minister-presidenten van de voormalige Nederlandse Antillen zijn ingezet voor bemiddeling.

In de resterende jaren tot 2024/25 moeten fasen 2, 3 en 4 nog worden afgerond (zie figuur 7). Hoewel het zwaartepunt voor de criteria in fase 1 en 2 zit, vragen we ons af of over 3 jaar alle fasen wel zijn afgerond en of het bestuur van Sint-Eustatius hiermee de beoogde, duurzaam stabiele toekomst tegemoet kan zien.

Figuur 7 Fasen en stappen terug naar zelfstandig eilandbestuur

In 2021 wordt gewerkt aan het bereiken van fase 2 van de 4

Fase	Stap		
	1	Voorwaarden (voorafgaand aan fase 1)	✓ Afgerond
Fase 1	2	Verkiezingen eilandraad	
	3	Voorwaarden (voorafgaand aan fase 2)	⚙️ In uitvoering
Fase 2	4	Aanstelling gedeputeerden	
	5	Voorwaarden (voorafgaand aan fase 2.1)	
Fase 2.1	6	Herstel bevoegdheden, onder andere voor organisatie	
	7	Voorwaarden (voorafgaand aan fase 2.2)	
Fase 2.2	8	Herstel bevoegdheden FinBES	
	9	Voorwaarden (voorafgaand aan fase 3)	
Fase 3	10	Reguliere bestuurlijke verhoudingen keren terug	
Fase 3.1	11	Aanstelling gezaghebber	
Fase 4	12	Einde aanvullende bevoegdheden rijksvertegenwoordiger (1 september 2024, tenzij verlengd)	

Conclusie

We concluderen dat de minister van BZK in de periode tot en met 2021 al veel gedaan heeft om het bestuur van Sint-Eustatius te verbeteren, maar dat er ook nog veel te doen is.

Eenzijds heeft het kabinet met de interventie van 2018 en de inzet van een regeringscommissaris en een plaatsvervangend regeringscommissaris verbeterstappen gezet in het bestuur van Sint-Eustatius. Wet- en regelgeving wordt weer nageleefd, het financieel beheer wordt beter aangepakt en de ambtelijke organisatie is professioneler geworden. In vergelijking met de periode 2010-2017 waarin het eilandbestuur niet goed functioneerde, stemmen de verbeteringen die de regeringscommissarissen vanaf 2018 in gang hebben gezet hoopvol.

Anderzijds is er in 2021, halverwege de looptijd van de interventie, ook nog veel te doen op Sint-Eustatius. Sinds oktober 2020 is er weliswaar weer een eilandraad, maar deze heeft nog maar beperkte rechten. Van een terugkeer naar een democratisch gekozen eilandbestuur is nog geen sprake. Ook loopt de samenwerking tussen de regeringscommissarissen en de eilandraad niet soepel. Zo hebben ze onenigheid over de snelheid van het verbeterproces en over de vraag wanneer de eilandraad weer meer zeggenschap krijgt. Dit komt het werktempo niet ten goede. De inwoners van Sint-Eustatius zijn gebaat bij een lokaal eilandbestuur en constructieve samenwerking aan dat wat het eiland nodig heeft.

Oordeel over de beleidsresultaten

De minister van BZK voert beleid uit om het bestuur op Sint-Eustatius te verbeteren. De stand van zaken van deze beleidsuitvoering beoordelen wij als zorgelijk. De commissie van wijzen zag een grove taakverwaarlozing in het eilandbestuur en daarom was een bestuurlijke interventie noodzakelijk. Echter, deze interventie is ingrijpend voor het lokale bestuur en de bevolking en kan wel 7 jaar duren. Weliswaar zijn er nu, halverwege de looptijd van de interventie, resultaten bereikt, maar is een duurzaam zelfstandig eilandbestuur nog ver weg.

Aanbevelingen

Wij bevelen de minister van BZK aan om de inwoners van Sint-Eustatius perspectief te bieden op herstel van hun dagelijks eilandbestuur. Bijvoorbeeld door de regeringscommissaris samen met de eilandraad een haalbare planning richting 2024/25 te laten maken. Dit kan door de al gemaakte route-tijdtabel zo concreet mogelijk verder in te vullen en hierover zowel de Staten als de Tweede Kamer te informeren.

Verder bevelen wij de minister aan om te werken aan een 'exitstrategie', door alvast vooruit te kijken naar de periode na de bestuurlijke interventie. Maak realistische en concrete afspraken over toekomstige samenwerking met en ondersteuning door Nederland. Bijvoorbeeld in een bestuursakkoord zoals dat ook met Bonaire en Saba is afgesproken.

Tot slot bevelen wij de minister aan meer oog te hebben voor de kleinschaligheid en de beperkte uitvoeringscapaciteit van het openbaar bestuur op Sint-Eustatius. Wees strikt, maar beperkt in het aantal eisen en bied waar nodig meer hulp. Niet alleen om het einddoel te bereiken in 2024/25, maar ook om daarna te blijven werken aan een openbaar bestuur dat duurzaam in staat is zelf taken te vervullen.

5.2 Oordeel over totstandkoming beleidsinformatie

Wij hebben ook de totstandkoming van de beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) (BZK, 2022a) onderzocht, in aanvulling op ons onderzoek naar de resultaten van specifieke beleidsterreinen.

De beleidsinformatie in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) is betrouwbaar tot stand gekomen en is niet strijdig met de financiële verantwoordingsinformatie.

6.

Reactie minister en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van BZK heeft, mede namens de staatssecretaris van BZK, op 29 april 2022 gereageerd op ons conceptrapport.

6.1 Reactie minister van BZK

De minister van BZK schrijft:

Bedrijfsvoering

Onvolkomenheid IT-beheer SSO-CN en ambities digitale dienstverlening

De staatssecretaris heeft haar ambities op het gebied van digitale dienstverlening in Caribisch Nederland verwoord in de hoofdlijnenbrief Koninkrijksrelaties (Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 35 925 IV nr. 42). Hoe ik deze ambities precies ga realiseren is nog onderwerp van gesprek maar zeker is dat dit toenemende eisen stelt aan de samenwerking en de organisatie van het IT-beheer en de Informatiebeveiliging binnen RCN.

In uw rapport vraagt u aandacht voor het grotere geheel van IT-beheer en andere taken die SSO-CN en RCN uitvoeren voor Caribisch Nederland. Om de samenwerking en uniformiteit in de dienstverlening door de Rijksdiensten in Caribisch Nederland (CN) naar de toekomst toe te versterken, wordt momenteel een kwartiermaker op directie-niveau geworven. Daarnaast is onderzoek verricht naar een CIO-functie, specifiek voor Caribisch Nederland, om de regie op de digitaliseringsopgave, inclusief daaraan gelieerde vraagstukken op het gebied van informatiebeveiliging, privacy en gegevensbeveiliging, te versterken.

Ik deel uw mening dat de oplossing van de onvolkomenheid informatiebeveiliging SSO-CN gevonden wordt in een integrale aanpak vanuit het perspectief van IT-beheer waarbij ook het organisatieperspectief betrokken moet worden: Informatiebeveiliging is afhankelijk van borging in de IT-beheerprocessen. Om deze reden heb ik eind vorig jaar het lopende traject geïntensiveerd en een projectleider aangesteld om de IT-beheerprocessen op orde te brengen en verbeteringen op het vlak van informatiebeveiliging door te voeren. Uw vijf aanbevelingen worden daarbij opgevolgd met bijzondere aandacht voor de aanbevelingen waarvan u constateert dat de voortgang is achtergebleven. Omdat het hier zowel om technische verbeteringen gaat als veranderingen in organisatie en werkwijze, is dit een grote opgave, mede gezien de kleinschalige lokale arbeidsmarkt en de beperkte beschikbaarheid van hoogwaardig personeel.

Uw aanbeveling om de oorzaken van de langlopende problematiek bij SSO-CN te onderzoeken met aandacht voor benodigde kennis, capaciteit en organisatie, neem ik over. Hierin wordt het onderzoek naar SSO-CN en de evaluatie van SSO-CN betrokken. Ik informeer u nader over de uitkomsten en hoe deze worden verwerkt in het lopende traject.

Leningen aan de landen

Het kabinet heeft gedurende 2021 bij de verstrekking van de leningen aan Curaçao, Aruba en Sint-Maarten afscheid genomen van de uitzonderingsmogelijkheid die de comptabiliteitswet biedt. In uw rapport stelt u dat de minister van BZK pas voor het vierde kwartaal van 2021 de wijze waarop het parlement wordt geïnformeerd over de liquiditeitsleningen heeft gewijzigd. Dat is niet helemaal correct. Reeds bij de liquiditeitssteun voor het derde kwartaal is eerst het mandaat van de Tweede Kamer afgewacht alvorens de liquiditeitssteun werd verstrekt. De urgentie van het verstrekken van de op de landen benodigde middelen liet het helaas niet toe ook het oordeel van de Eerste Kamer af te wachten.

Ik deel uw mening dat het van belang is dat de minister van BZK helder communiceert naar zowel de landen als het Nederlandse parlement over de herfinanciering van de liquiditeitsleningen per 10-10-2023. Zoals ook in de brieven aan de beide Kamers der Staten Generaal (Tweede Kamer brief: 2022- 0000175232 en Eerste Kamer brief: 2022-0000174366) en aan de landen over de besluitvorming in de Rijksminsterraad van 25 maart is aangekondigd heeft Nederland de intentie de komende tijd te komen tot passende langjarige afspraken over de leningen. Zodra hierover meer duidelijkheid is zullen de Caribische landen van het Koninkrijk en het Nederlandse parlement hierover conform uw aanbeveling worden geïnformeerd.

Beleidsresultaten

Bestuurlijke interventie Sint Eustatius

Democratie is een kernwaarde van onze rechtstaat. Het is daarom ook de wens van het kabinet om zo snel als mogelijk terug te keren naar duurzame bestuurlijke verhoudingen en een volwaardige democratie op Sint Eustatius.

Ik deel uw constatering dat er ten opzichte van de situatie van vóór de ingreep inmiddels veel is gebeurd. Er zijn stappen gezet richting een goed financieel beheer. Dit vormt de basis voor een goed bestuur. Er is voortgang geboekt bij de professionalisering van de ambtelijk organisatie en het op orde brengen van werkprocessen, verordeningen en het vergunningenstelsel. Ook in het fysieke en in het sociale domein is hard gewerkt aan een verbeterde leefomgeving en aan verbeterde leefomstandigheden van de bewoners op het eiland. Al met al worden de achterstanden die veroorzaakt werden door de grove taakverwaarlozing langzaamaan teruggebracht.

Ik onderken dat het herstelproces van Sint Eustatius veel tijd vraagt en dat een periode tot 7 jaar zonder volwaardig eilandbestuur onwenselijk is. Om tot een afronding van de Wet herstel voorzieningen Sint Eustatius te komen moet echter worden voldaan aan een minimaal vereist niveau, zodat reeds gerealiseerde veranderingen kunnen worden geborgd. Het bereiken van dit niveau is ook noodzakelijk om een nieuw eilandbestuur voldoende basis te bieden om het werk weer op te pakken en aan verder herstel te werken. Conform de motie Wuite (Tweede Kamer, vergaderjaar 2021-2022, 35 925 IV, nr. 55) wordt daarom een nieuwe planning opgesteld. Hiermee worden de bestuurlijke verhoudingen zo spoedig mogelijk hersteld.

Uw aanbevelingen zijn in de geest van de motie Wuite en de reeds door mij geïnitieerde afspraken met de lokale besturen op de BES eilanden. Ik neem uw aanbevelingen dan ook graag over. Ik zal de Tweede Kamer en de bewoners van Sint Eustatius informeren over het perspectief richting de afronding van de bestuurlijke ingreep op basis van een haalbare planning. Dit doe ik voor de zomer en na afloop van het *mediation* traject tussen de regeringscommissaris en de eilandsraad.

Daarnaast ben ik reeds in gesprek met alle BES-eilanden om te komen tot werkafspraken tussen het Rijk en de eilanden voor de periode 2022/2023. Voor Sint Eustatius wordt hierin ook opgenomen hoe de afronding van de Wet herstel voorzieningen Sint Eustatius kan worden ondersteund. Na de verkiezingen in maart 2023 maak ik met de nieuwe eilandbesturen, waaronder die van Sint Eustatius, afspraken voor de daaropvolgende jaren.

6.2 Nawoord Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer bedankt de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor haar reactie, wij zullen de door de minister in haar reactie aangegeven verbeteringen in de toekomst blijven volgen.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht fouten en onzekerheden Koninkrijksrelaties 2021

Deze bijlage bevat een infographic met daarin de geconstateerde fouten en onzekerheden op totaalniveau en op artikelniveau. Op deze gegevens baseren wij ons oordeel over de verplichtingen en de uitgaven en ontvangsten in het *Jaarverslag 2021* van Koninkrijksrelaties (IV).

Op onze website www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2021 vindt u een overzicht van alle gecontroleerde bedragen en fouten en onzekerheden die we aantreffen in:

- verplichtingen;
- uitgaven en ontvangsten;
- saldibalans;
- afgerekende voorschotten;
- baten-lastenagentschappen.

De infographic bevat ons oordeel op 2 criteria: *rechtmatigheid* en *betrouwbaarheid en ordelijkheid*. De figuur heeft de volgende onderdelen:

- Bovenaan staat de weergave van de fouten en onzekerheden op het totaal van de verantwoordingsstaat.

- Daarna volgen de begrotingsartikelen waarin het hoogste percentage fouten en onzekerheden is geconstateerd. Begrotingsartikelen waarin geen fouten en onzekerheden zijn geconstateerd zijn niet in de infographic opgenomen. Naast het verantwoorde totaalbedrag per begroting is het totaalbedrag per begrotingsartikel opgenomen.
- De verticale oranje streep geeft de tolerantiegrens aan.
- De lichtblauwe balk illustreert de relatieve financiële omvang van het begrotingsartikel ten opzichte van het totaalbedrag per begroting.

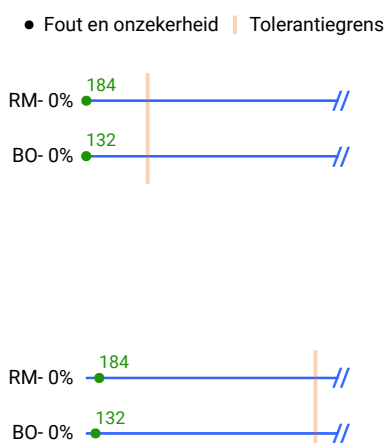
Verplichtingen (bedragen x € 1.000)

Koninkrijksrelaties (IV)

Verplichtingen Bedragen x € 1.000

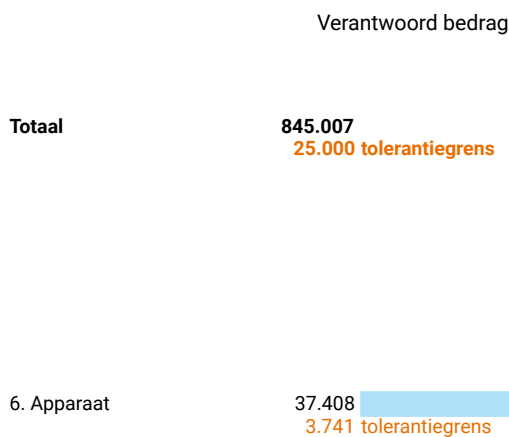
Rechtmatigheid (RM) Betrouwbaarheid en ordelijkheid (BO)

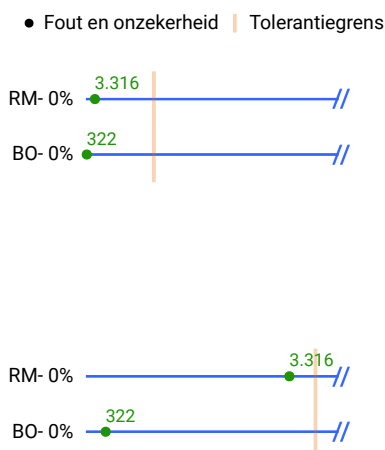
Uitgaven en ontvangsten (bedragen x € 1.000)

Koninkrijksrelaties (IV)

Uitgaven en ontvangsten Bedragen x € 1.000

Rechtmatigheid (RM) Betrouwbaarheid en ordelijkheid (BO)

Bijlage 2 Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek beoordelen wij de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan de Staten-Generaal. Wij onderzoeken ook de bedrijfsvoering en beleidsresultaten van de ministeries gedurende het begrotingsjaar.

Wij voeren ons onderzoek uit op basis van de internationale principes en standaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, ISSAIs) als onderdeel van de INTOSAI Framework of Professional Pronouncements (IFPP) (zie <https://www.issai.org>). We houden daarbij rekening met het controlebestel waarin ook de Auditdienst Rijk (ADR) als intern controleur het jaarverslag certificeert. Voor haar oordeel maakt de Algemene Rekenkamer daarom zoveel mogelijk gebruik van de resultaten van de werkzaamheden van de ADR volgens de Comptabiliteitswet 2016.

Ons kwaliteitssysteem vereist dat wij onafhankelijk, integer en deskundig zijn, gedegen onderzoek doen, onze oordelen goed onderbouwen met feiten en daarover helder rapporteren. We waarborgen de kwaliteit van onze onderzoeksrapporten op verschillende manieren, onder andere door interne kwaliteitstoetsen uit te voeren.

Deze bijlage beschrijft kort de manier waarop wij ons verantwoordingsonderzoek uitvoeren. Een uitgebreide methodologische verantwoording staat op onze website: www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek-2021.

Financiële informatie

De financiële verantwoordingsinformatie die wij onderzoeken bestaat uit de rijksrekening en de rijkssaldibalans in het Financieel Jaarverslag van het Rijk, en de jaarverslagen van de ministeries (art. 7.12 CW 2016, 1e lid onder c). De minister van Financiën is verantwoordelijk voor het opmaken van het Financieel Jaarverslag van het Rijk (art. 2.29 CW 2016, 3e lid).

Wij onderzoeken of:

- de financiële verantwoordingsinformatie in de rijksrekening en de rijkssaldibalans aansluit op de financiële verantwoordingsinformatie in de verantwoordingsstaten en de saldibalansen in de jaarverslagen van de ministeries (art. 3.8 CW 2016, 2e lid);
- de financiële verantwoordingsinformatie in de jaarverslagen van de ministeries aan de wettelijke eisen voldoet.

Op basis van ons onderzoek geven wij een verklaring van goedkeuring bij de rijksrekening en de rijkssaldibalans (art. 7.14 CW 2016, 2e lid). Deze verklaring is een voorwaarde voor de Staten-Generaal om, aan de hand van het betreffende jaarverslag, goedkeuring te kunnen verlenen aan de minister voor het gevoerde financieel beheer (art. 2.40 CW 2016, 2e lid).

De verklaring van goedkeuring nemen wij op in ons rapport *Staat van de rijksverantwoording*. Hierin geven wij een beschouwing over het jaar dat is onderzocht. Onze financiële oordelen zijn bestuurlijke oordelen van het college van de Algemene Rekenkamer en geen controleverklaring zoals een accountant afgeeft. Wij kunnen bij onze verklaring een aantekening plaatsen als wij bezwaar hebben gemaakt tegen het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering of de verantwoording daarover en dat bezwaar handhaven (art. 7.22 CW 2016, 6e lid).

Wij onderzoeken de jaarverslagen van de ministeries. De inhoud van de jaarverslagen is uitgewerkt in de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften. De minister is verantwoordelijk voor het opmaken van het jaarverslag (art. 2.29 CW 2016, 2e lid).

Wij onderzoeken of de financiële verantwoordingsinformatie voldoet aan de normen van rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid. Ook onderzoeken we of de jaarverslagen op de juiste manier zijn ingericht (art. 3.8 CW 2016, 1e lid).

Voor de normen voor onderzoek naar financiële informatie (financial audit) sluiten de ISSAIs aan bij de internationale controlestandaarden: de International Standards of Auditing (ISA). Deze standaarden stellen gedetailleerde eisen aan de planning en uitvoering van een controle en aan de rapportage daarover. Wij passen de ISSAIs toe, rekening houdend met de comptabele regelgeving en de inrichting van het Nederlandse controlebestel. Dit geldt met name voor de toepassing van de standaarden voor de formulering van financiële oordelen en voor het gebruikmaken van de certificerende auditwerkzaamheden uitgevoerd door de interne auditdienst, de ADR.

De ADR controleert alle jaarverslagen van de ministeries, fondsen en overige begrotingshoofdstukken en geeft hierover afzonderlijke controleverklaringen af. Teneinde het controlebestel zo doelmatig mogelijk in te richten en dubbele controlelasten zoveel mogelijk te voorkomen maken wij zoveel mogelijk gebruik van de controlewerkzaamheden van de ADR. Wij toetsen jaarlijks het kwaliteitssysteem van de ADR en stellen risicogericht vast of de controlewerkzaamheden van de ADR goed zijn uitgevoerd en of de bevindingen hebben geleid tot de juiste oordelen.

Daartoe reviewen wij de controle van de ADR en voeren wij aanvullende eigen controlewerkzaamheden uit. Daarnaast liggen onze opdracht en de formulering van ons oordeel vast in de Comptabiliteitswet.

Wij leggen onze bevindingen en conclusies uit het onderzoek vast in een rapport per jaarverslag (art. 7.14 CW 2016, 1e lid). De Algemene Rekenkamer geeft bestuurlijke oordelen over de betrouwbaarheid, ordelijkheid en rechtmatigheid op totaalniveau en op artikelniveau.

Belangrijke fouten en onzekerheden lichten wij toe als uitzondering bij ons oordeel. Een fout of onzekerheid kan om 2 redenen belangrijk zijn:

- op grond van de financiële omvang, als de fout of onzekerheid hoger is dan de tolerantiegrens;
- op grond van de aard van de fout, los van de financiële omvang.

Deze fouten en onzekerheden nemen wij op in een toelichtende paragraaf bij ons oordeel.

Bedrijfsvoering

De minister is verantwoordelijk voor:

- de bedrijfsvoering van het ministerie;
- het periodiek onderzoeken van de doeltreffendheid en doelmatigheid van die bedrijfsvoering;
- het begrotingsbeheer en de daartoe gevoerde administraties;
- het financieel beheer en de daartoe gevoerde administraties;
- het materieelbeheer voor zover dat betrekking heeft op roerende zaken en de daartoe gevoerde administraties (art. 4.1 CW 2016, 2e lid);
- het opmaken van het jaarverslag (art. 2.29 CW 2016, 2e lid).

Wij onderzoeken of:

- het begrotingsbeheer ordelijk en controleerbaar is (art. 3.2 CW 2016);
- het financieel beheer doelmatig, rechtmatig, ordelijk en controleerbaar is (art. 3.2 CW 2016);
- het verwerven, beheren en afstoten van materieel doelmatig, rechtmatig, ordelijk en controleerbaar is (art. 3.4 CW 2016);
- de financiële administratie betrouwbaar en controleerbaar wordt ingericht en gevoerd (art. 3.5 CW 2016);
- de overige aspecten van de bedrijfsvoering, zoals informatiebeveiliging, IT-beheer⁷, management control, sturing en toezicht, voldoen aan de daaraan te stellen eisen;

- de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag over de bedrijfsvoering betrouwbaar tot stand is gekomen en niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie (art. 3.9 CW 2016).

De eisen waaraan de bedrijfsvoering moet voldoen, zijn uitgewerkt in lagere regelgeving en/of opgenomen in beoordelingskaders die de Algemene Rekenkamer of andere organisaties hebben opgesteld. Waar dat van belang is, vermelden wij het normenkader dat wij hebben gehanteerd.

Het normenkader voor het verantwoordingsonderzoek naar de informatiebeveiliging komt voort uit de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO bevat maatregelen om informatiebeveiligingsrisico's te beheersen. We toetsen een selectie van deze beheersingsmaatregelen binnen 4 aandachtsgebieden: beleid, organisatie, risicomanagement en incidentmanagement. We toetsen zowel de beschreven procedures en verantwoordelijkheidsverdeling op papier, als de werking daarvan in de praktijk. Ons oordeel baseren we op de effectiviteit van de beheersmaatregelen, de ernst van de bevinding per beheersmaatregel, en de opvolging van eerdere aanbevelingen.

Wij onderzoeken niet ieder jaar alle onderdelen van de bedrijfsvoering. Wij maken een selectie op basis van risicoanalyse en periodiciteit. Als wij in ons onderzoek tekortkomingen constateren in de bedrijfsvoering, vermelden wij deze. Wij spreken dan van (ernstige) onvolkomenheden. In onze rapporten geven we niet alleen informatie over de onvolkomenheden, maar ook over belangrijke risico's en aandachtspunten.

Daarnaast geven wij een oordeel over de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag. Het onderzoek naar de betrouwbare totstandkoming richt zich op het proces van de totstandkoming van de informatie en minder op de informatie zelf. Wij geven dus geen oordeel over deze niet-financiële informatie.

Beleidsresultaten

De minister is verantwoordelijk voor:

- het ontwikkelen, vaststellen en uitvoeren van het beleid (art. 3.1 CW 2016);
- het toezicht houden op het uitvoeren van het beleid;
- het periodiek onderzoeken van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid;
- de in de begroting opgenomen informatie;
- de in het jaarverslag opgenomen informatie (art. 4.1 CW 2016).

Wij onderzoeken of:

- het gevoerde beleid doeltreffend en doelmatig is (art. 7.16 CW 2016);
- de niet-financiële verantwoordingsinformatie in het jaarverslag over het beleid betrouwbaar tot stand is gekomen en niet strijdig is met de financiële verantwoordingsinformatie (art. 3.9 CW 2016).

In het onderzoek gaat het vooral om de vraag of de burger waar voor zijn geld krijgt en of de ministers het parlement hierover voldoende informeren. Wij selecteren de beleidsterreinen voor onze onderzoeken op basis van risicoanalyse en maatschappelijke relevantie.

In dit onderzoek hebben we getoetst in hoeverre het beleid van de minister voldoet aan de normen die wij hanteren. Op grond daarvan hebben we een oordeel gegeven: goed, toereikend, matig, zorgelijk of zeer zorgelijk. Dit oordeel betreft een combinatie van het gevoerde beleid, de context van en de maatschappelijke gevolgen op het betreffende beleidsterrein. Waar dat van belang is, vermelden wij de normen die wij hebben gehanteerd.

Voor ons onderzoek naar de bestuurlijke interventie Sint-Eustatius was onze doelstelling in beeld te brengen wat de doelen van de interventie waren, welke taken hiervoor zijn uitgevoerd en wat dit gekost heeft. Ook wilden we tot een oordeel komen in hoeverre deze doelen in de praktijk reeds zijn gerealiseerd. In de uitvoering van ons onderzoek hebben we onder andere medewerkers van het Ministerie van BZK geïnterviewd en schriftelijke bronnen bestudeerd. Aanvankelijk zouden we ook een werkbezoek brengen aan Sint-Eustatius voor interviews ter plaatse, maar deze reis is geannuleerd als gevolg van de reisbeperkingen eind 2021 vanwege de coronacrisis.

Naast ons onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van beleid geven wij in het verantwoordingsonderzoek een oordeel over de totstandkoming van de beleidsinformatie in het jaarverslag. Het onderzoek naar de betrouwbare totstandkoming richt zich op het proces van de totstandkoming van de informatie en minder op de informatie zelf. Wij geven dus geen oordeel over deze niet-financiële informatie.

Bijlage 3 Literatuur

Algemene Rekenkamer (2015) *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2014 Koninkrijksrelaties (IV), Rapport bij het jaarverslag*, Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2019) *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2018 Koninkrijksrelaties (IV) en BES-fonds (H), Rapport bij het jaarverslag*, Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2020) *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2019 Koninkrijksrelaties (IV) en BES-fonds (H), Rapport bij het jaarverslag*, Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2021a) *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2020 Koninkrijksrelaties (IV) en BES-fonds (H); Rapport bij het jaarverslag*, Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2021b) *Bijzondere uitkeringen aan Caribisch Nederland*, Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2021c) *Aandacht voor algoritmes*, Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2022a) *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV), Rapport bij het jaarverslag*, Den Haag: eigen beheer.

Algemene Rekenkamer (2022b) *Resultaten verantwoordingsonderzoek 2021 Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad (IIB), Rapport bij het jaarverslag*, Den Haag: eigen beheer.

Auditdienst Rijk (2022) *Auditrapport 2021 Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*, Den Haag: eigen beheer.

BZK (2018) *Brief van de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*, Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 31 568, nr. 196 met bijlage.

BZK (2020) *Vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2021*, Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 35 570 IV, nr. 1.

BZK (2021) *Wijziging van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2021*, Tweede Kamer, vergaderjaar 2020-2021, 35 850, nr. 5.

BZK (2022a) *Jaarverslag Koninkrijksrelaties en het BES-fonds 2021*, Den Haag: eigen beheer.

BZK (2022b) *Jaarverslag en Slotwet Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties 2021*, Den Haag: eigen beheer.

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2018) 26 - *Wet van 7 februari 2018, houdende voorziening in het bestuur van het openbaar lichaam Sint-Eustatius (Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint-Eustatius)*.

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden (2020) 254 - *Wet van 8 juli 2020, houdende herstel van de voorzieningen in het bestuur van het openbaar lichaam Sint-Eustatius (Wet herstel voorzieningen Sint-Eustatius)*.

Bijlage 4 Eindnoten

- 1 We verbreden de onvolkomenheid van informatiebeveiliging naar het IT-beheer bij SSO-CN vanwege de langdurige en veel omvattende problematiek.
- 2 Weergegeven is het aantal fte's bij het directoraat-generaal Koninkrijksrelaties, dat onderdeel is van het Ministerie van BZK.
- 3 Het persbericht van 25 mei 2021 waarin de Belgische Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken meldde dat de dienst slachtoffer was van een cyberaanval, is te vinden op [Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken](#). Het bericht werd door diverse media uitgelicht waarbij experts een link met China legden. Zie hiervoor bijvoorbeeld de [NOS](#).
- 4 Ter vergelijking: Sint-Eustatius is met 21 km² half zo groot als Schiermonnikoog en heeft met 3600 inwoners ongeveer 4 keer zo veel inwoners als Schiermonnikoog.
- 5 In dit onderzoek hebben we niet gekeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de inzet van deze middelen. Het Ministerie van BZK beschikt niet over een compleet overzicht van de bijzondere uitkeringen die aan Sint-Eustatius worden verstrekt. Eerder constateerden we al dat er geen goed zicht is op het totaal aan bijzondere uitkeringen aan Caribisch Nederland (Algemene Rekenkamer, 2021b).
- 6 Sint-Eustatius heeft een eilandraad van 5 zetels (artikel 9, sub b WolBES). Dat is minder dan de gemeenteraad van een in omvang vergelijkbare gemeente in Europees Nederland. Een gemeente van 3600 inwoners zou vallen in de categorie 3001-6000 inwoners met een gemeenteraad van 11 leden (artikel 8, lid 1 Gemeentewet).
- 7 Hiertoe behoren ook de IT-beheeronderdelen van het toetsingskader Algoritmes (Algemene Rekenkamer, 2021c).

Algemene Rekenkamer

Afdeling Communicatie

Postbus 20015

2500 EA Den Haag

070 342 44 00

voorlichting@rekenkamer.nl

www.rekenkamer.nl

De tekst in dit document is
vastgesteld op 6 mei 2022.

Dit document is op 18 mei 2022
aangeboden aan de
Tweede Kamer.

Den Haag, mei 2022